

K JUBILEJU SLOVENSKE „MODERNE“

Blagorodni gospod urednik!

Oprostite, da sem takó predrzen, in Vas nadlegujem s pismom. O, kdo drug bi še prej in še drugače pisal, a jaz sem se precèj trudil predno sem vzel peró v roko.

Naj Vam povém najprvo, da me sili pesmi zlagati, a ne morem več. Težko si mislite, kakšen je človek v mojih razmerah. Ko bi bil v Parizu, bil bi vzgleden ud tamošnje »Bohême.« —

Živega človeka nimam na svetu, komur bi lahko pisal, ker se vsa-čega bojím nadlégovati, a nazadnje sem písal Vam. Ali če Vam ne ugaja, tedaj, prosim, mislite si, da pisma niste prejeli.

Ali k stvari.

Lepó Vas prosim, recite g. dr. Tavčarju, naj se me o n usmili, o n, kot dr. Tavčar. Spomnite ga, prosim Vas, na mojo lahko, poletno, raztrgano obleko, na čevlje brez podplatov, na klobuk brez barve, in na Cankarja, ko imá nadúho za večerjo; in potem se morebiti domisli, da me je svoje čase podpiral.

A resno Vam rečem, da je hudó, lačen z zobmí šklepetati, čeravno je to navada pesnikov, posebno slabih.

Toda vse bi mi bilo malo mar — ko bi le bil saj na videz malo bolje oblečen, ker najbolj me peče, da me mora biti med sošolci sram. Vi ne veste, kakó je to žalostno.

Prosíte dr. Tavčarja, naj mi, če le kakó mogoče, pomore do kake suknje in čevljev. Moj oče je krojač, brez dela, in takó bi mi lahko précej kaj napravil, ko bi imel blagá. —

Takó sem se, hvala Bogú, iznebil vsega, kar me stiska. Če kaj dobím ali né — lažje mi je vendar: Ustmeno Vam nisem mogel sporočiti ničesar, ker bi se rajši pogreznil do srede zemlje, kot Vam to ustmeno povedal. Poleg tega sem ravno zdaj hripav.

Prosim Vas še enkrat lepó, nikar mi ne zamerite. Če komú ostane samó jeden izhod — je tá dober. Ako Vam ni prav, tedaj si mislite, da pisma nisem pisal. Obiskati Vas prej nikar ne morem, dokler ne dobím odgovora.

Z odličnim spoštovanjem

Ivan Cankar.

PS. V kratkem Vam pošljem ironično črtico v prozi »Morala« in balado »Sihem in Dina«.

Naslov moj: Ivan Cankar, VI. razred ljublj. višje realke.

V literarni zapuščini prof. Antona Funtka je ohranjeno to pismo, ki ga je pisal šestošolec Ivan Cankar uredniku Ljubljanskega Zvona, prof. Antonu Funtku. Pismo ni datirano in pisemski ovitek ni ohranjen.

V šestem razredu ljubljanske realke je bil Cankar v šol. letu 1893/94. Iz vsebine lahko sklepamo, da je bilo pismo napisano v zimskih mesecih tega

šolskega leta, torej konec leta 1893 ali v začetku leta 1894. Pismo bi torej bilo drugo najstarejše ohranjeno Cankarjevo pismo in ga tu prvič objavljamo. (Prvo ohranjeno pismo je pismo materi z dne 21. januarja 1893, Pisma Ivana Cankarja I, 9.)

Blagorodni gospod urednik: Med l. 1891—1895 se je sicer podpisoval kot urednik Ljubljanskega Zvona Ivan Tavčar, vendar je bil dejanski urednik prof. Anton Funtek. Z njim se je verjetno seznanil Cankar, ko je l. 1893 postal Zvonov sodelavec.

Morala: Ta črtica je izšla šele v novembrski številki Ljubljanskega Zvona l. 1894, ko je bil Cankar že sedmošolec, pod psevdonimom Trošan.

Sihem in Dina: To »pripovedko v verzih« je objavil iz »zadružnega« arhiva dr. France Koblar v članku »Delo Ivana Cankarja v Zadruzi« (Slovenski jezik IV, 1941, 64—69).

Joža Mahnič

MURNOVA POEZIJA

Motivi in forma

Leposlovna proza je v Murnovem opusu manj obsežni in manj važni del. Zanimiva pa je za poznavanje in razumevanje njegove osebnosti, življenja in ustvarjanja. Po snovi in tehniki sta Murnu pesniku najbližji moderni črtici Romantična noč in Kresna noč, ki sta polni mehke liričnosti in impresionistične občutljivosti. Sicer prevladuje v njegovi prozi psihološki realizem, ki s snovmi z dna življenja mestoma prehaja že v naturalizem. Značilno je, da v prenekateri od teh in takšnih Murnovih novelic naletimo na bolj ali manj močne avtobiografske prvine. V Simpatiji zaživita pesnikova ljubezen in Almina podoba; Človeška srca nam razkrivajo življenje proletarcev v cukrarni; Avguštin je v samoto in umiranje obsojen obrtnik, ki brezupno sanja o sreči; v Penzionistu imamo enolično življenje upokojenega učitelja; Tri dni in tri noči pripovedujejo o izobčencu, ki pride v rojstvo vas umirat. Za Murnovo leposlovno prozo so značilni: dar za bistro opazovanje in poglobljanje v duševnost oseb, težnja po dokaj realističnem prikazovanju življenja in očitna ljubezen do malih, ponižanih ljudi, ki jim je pripadal tudi pesnik.

Večji in bistveni del Murnovega opusa predstavlja njegova poezija. Glede na tematiko in formo ter za boljše razumevanje pesnikovega življenjskega občutja jo lahko razdelimo na ljubezensko, kmečko, razpoložensko, razmišljujočo in pripovedno. Najpomembnejši in najbogatejši izmed njih sta kmečka in razpoloženska lirika, medtem ko so ljubezenska, razmišljujoča in pripovedna pesem šibkeje zastopane. Iz svetovne poezije je prevajal sorazmerno malo: poleg Mickiewicza (Oda za mladost, Renegat) še življenjsko sorodnega Rusa Nadsona.

Murnovo ljubzensko liriko predstavljata zlasti cikla Noči (prvotno Nokturni) in Fin de siècle. Prvi je podoknica Almi, polna gorečih prošnja do izvoljenke, ki naj bi pesnika rešila življenjskega obupa; le-ta je bil Murnu spričo njegove močno razvite čutnosti toliko bolj nevaren. Noči so nastale »meseca grudna 1897 po neki predstavi Traviate«, objavljene pa so bile v abiturientskem almanahu Na razstanku. Prefinjeno občutje in izražanje ter svobodni verz so avtorja javnosti predstavili kot